

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Захаров О.- ст. 2 курсу, гр. Фвн - 21

Науковий керівник – к.е.н., доцент Штефан Л.Б.

Вінницький начальничо-науковий інститут економіки THEU

Протягом тривалого часу вченими-економістами досліджується взаємозв'язок центрального банку та органів державної влади. Проте на даний час це не втратило своєї актуальності. Насамперед, ми визначили, яке призначення відіграє центральний банк у економічній системі держави.

В сучасній економічній літературі центральний банк визначають, як установу, яка відповідає за монетарну та валютну політику держави (Національний банк України) або спільноти держав (Європейський центральний банк). Головне призначення центрального банку - це управління грошовим оборотом з метою забезпечення стабільного не інфляційного розвитку економіки. Таким чином, ми робимо висновок, що центральний банк впливає на грошовий оборот через зміну пропозиції грошей і зміну ціни грошей [1].

Центральні банки мають особливий правовий статус, обумовлений тим, що вони поєднують у собі окремі риси банківської установи і державного органу управління. В умовах адміністративної економіки центральні банки підпорядковувались урядам різних країн. Натомість, в умовах ринку центральні банки є, як правило, установами, юридично незалежними від виконавчих органів влади. У своїй діяльності центральні банки мають керуватися лише державними інтересами та чинним законодавством. Якщо узагальнити картину взаємодії центрального банку з урядом, то в загальному плані можна виділити дві полюсні макросистемні моделі:

1. центральний банк виступає агентом міністерства фінансів і провідником його грошово-кредитної політики;

2. центральний банк є незалежним від уряду, що забезпечує йому самостійність у проведенні грошово-кредитної політики без тиску з боку органів влади.

Проте на практиці жодна з цих схем у чистому вигляді не отримала поширення через різноманітність форм організації політичної влади й неадекватність економічного розвитку в різних країнах. У більшості країн функціонує проміжна модель, у межах якої використовуються принципи взаємодії виконавчої влади з центральним банком при певному ступені незалежності останнього.

Центральні банки здійснюють банківські операції, що приносять дохід (кредитування комерційних банків, операції з цінними паперами на відкритому ринку, операції з іноземною валютою тощо), але метою проведення цих операцій не є отримання прибутку. Центральні банки використовують ці операції як інструменти управління грошовим ринком (як інструменти

монетарної політики), керуючись лише державними інтересами та чинним законодавством. Крім того, ми можемо стверджувати, що центральний банк - це державний орган управління з покладеними на нього особливими функціями у сфері грошово-кредитних відносин і банківської діяльності.

Фредерік С. Мишкін у підручнику «Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків» наводить аргументи як на користь, так і проти незалежності центрального банку від державних органів управління. Найсильніший аргумент на користь незалежності центрального банку ґрунтується на тому, що підпорядкованість центрального банку уряду надавала би грошово-кредитній політиці інфляційних імпульсів [2, с. 487].

Західні науковці проводили дослідження зв'язку між ступенем незалежності центрального банку і рівнем інфляції. Вони дійшли до висновку, що показники інфляції є найменшими в країнах з найвищим ступенем незалежності центрального банку. Проте, на жаль, ми можемо стверджувати, що у нас в Україні, де-юре, Національний банк є незалежним від органів державної влади, а де-факто, ступінь його залежності від дій уряду надзвичайно висока.

В Україні центральним банком є Національний банк України. Він представляє собою перший рівень банківської системи. Як розрахунковий центр країни, НБУ встановлює правила проведення безготівкових розрахунків господарськими суб'єктами, а також організує розрахунки між комерційними банками в Україні. Він представляє інтереси держави у відносинах з центральними банками інших країн, у міжнародних фінансово-кредитних установах. Крім того, на Національний банк України покладене виконання операцій, пов'язаних з функціонуванням валютного ринку України. Він проводить валютні інтервенції, впливаючи на курс валют, створює валютні резерви, організує операції з монетарними металами тощо. І на кінець можна сказати, що центральні банки є юридичними особами, що мають відособлене від держави майно. Формально це майно знаходиться, як правило, у державній власності, але центральний банк наділений правом розпоряджатися їм як власник [3].

Таким чином, центральні банки — це органи державного регулювання економіки, яким надано монополічне право випуску банкнот, регулювання грошового обігу, кредиту, валютного курсу, зберігання золотовалютних резервів. Центральний банк є "банком банків", фінансовим агентом уряду при обслуговуванні державного бюджету.

Література

1. Орлюк О. П. Фінансове право: навч. посібник - К.: Юрін-ком Інтер, 2003. - 527 с.
2. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. — К.: Основи, 1999. — 963 с.
3. Центральний банк і грошово-кредитна політика: навч. посіб./ За ред. Косової Т.Д., Папаїки О.О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.